

П. В. Зубрич,
*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»;
науковий керівник*
Н. А. Головач,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики та економетрії;
Київський національний торговельно-економічний університет*

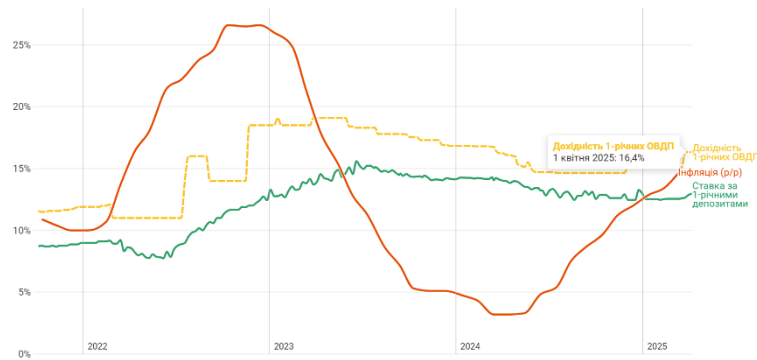
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ЦИФРОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ

Повномасштабне вторгнення РФ завдало масштабного удару по економіці України: зруйнована інфраструктура, переміщення мільйонів громадян, знищення бізнесу, блокада експорту та падіння доходів загрожують макроекономічній стабільності та вимагають ефективної статистичної оцінки. [1]

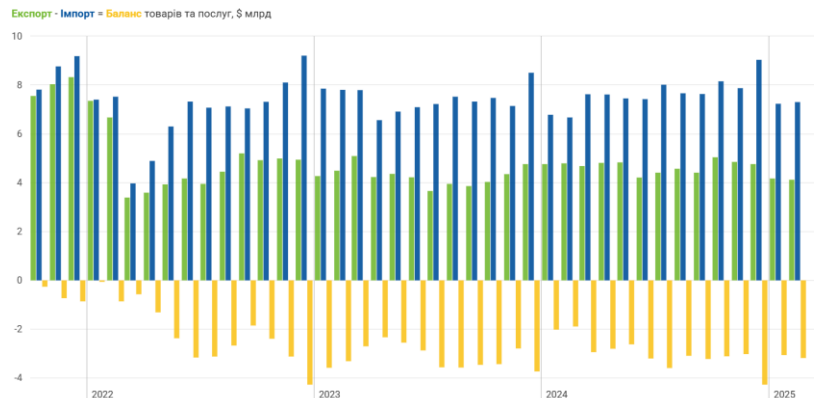
Війна також вплинула на методи збору статистичних даних. Частина регіонів стала недоступною для традиційних інструментів обстеження, що створює потребу в цифрових підходах до моніторингу: використанні відкритих даних, електронних реєстрів, систем онлайн-звітності. Їх застосування дозволяє отримати оперативну, достовірну та гнучку інформацію, необхідну для стратегічного управління державними ресурсами та прогнозування економічної ситуації.

Після падіння на 28,8% у 2022 році, економіка відновилася на 5,3% у 2023 році. За підсумками 2024 року зростання ВВП склало всього 2,9% рік до року – менше за очікування. Економічне відновлення поступово сповільнюється, на це впливає складна безпекова ситуація, нестача кваліфікованих працівників та російські обстріли енергоінфраструктури.

Україна увійшла у повномасштабну війну зі споживчою інфляцією на рівні 10% рік-до-року (р/р). Наприклад, у лютому 2022 року ціни на споживчі товари та послуги були на 10% вищими, ніж у лютому 2021 року. Російське вторгнення спричинило суттєве прискорення інфляції, темпи якої сягнули свого піку у жовтні 2022 р. – 26,6% р/р. Додатковий тиск на інфляцію також створював друк гривні Нацбанком для покриття дефіциту бюджету: у 2022 році НБУ надрукував 400 млрд грн (\$12,5 млрд), на які придбав урядові військові облігації. Наприкінці 2022 і впродовж усього 2023 року темпи інфляції вдалося опанувати завдяки стабілізації економічної ситуації, грамотним діям НБУ та відмові від фінансування бюджету шляхом друку гривні. На сповільнення інфляції також вплинули рекордні врожаї 2023 року. Втім, у 2024 році інфляція стала знову пришвидшуватися: серед основних причин НБУ називав вичерпання впливу значних минулорічних урожаїв, дефіцит електроенергії та брак працівників.

Для того, щоб впливати на інфляцію, НБУ використовує основний монетарний інструмент – облікову ставку. Облікова ставка впливає на те, під який відсоток банки дають бізнесу та населенню кредити та під який відсоток залучають депозити. Коли Міністерство фінансів планує продавати військові облігації, воно дивиться на ставку за депозитами – ОВДП мають бути привабливішими та більш дохідними. Дохідність ОВДП залишається вищою в реальному вимірі, ніж інфляція. Це означає, що інвестори можуть захистити свої гроші від знецінення та отримати реальний прибуток.

Стосовно зовнішньої політики, на графіку видно, що Україна імпортує значно більше, ніж експортує, а це означає, що Україна має негативне сальдо торговельного балансу, тобто витрачає на імпорт більше валюти, ніж заробляє на експорті. З цього можна зробити висновок, що країна економічно залежна від зовнішніх постачальників товарів і послуг.

Ринок праці України вкрай гостро відчуває на собі всі виклики повномасштабної війни. Економічний шок початку російського вторгнення спричинив падіння як попиту, так і пропозиції праці – бізнеси не наймали, а люди не подавалися на роботу. Згодом попит на робочу силу став відновлюватися, але повільно.

Ми розуміємо, що повномасштабна війна змусила адаптувати інструменти статистичного збору даних. Через бойові дії багато регіонів стали недоступними для традиційних опитувань, тому використовуються цифрові рішення: адміністративні реєстри, онлайн-анкети, візуалізаційні платформи. Під час дослідження використовувала портал «Трекер економіки під час війни», який

збирає ключові економічні показники у вигляді інтерактивних графіків – це дозволяє наочно побачити і оперативно оцінити стан справ у економіці. [2]. Крім того, Держстат запровадив мобільний застосунок «Статистика в смартфоні», який дає доступ до офіційних даних у зручному цифровому форматі [3]. Цифрові технології стали основою воєнної статистики. Онлайн-платформи, електронні реєстри, автоматизовані звіти – усе це дозволяє не тільки зберегти стабільність збору даних, а й зробити аналіз швидшим та точнішим.

Хочу запропонувати методи вдосконалення збору даних і створення статистики.

1. Реактивна статистика: прогнозування економіки на основі ІІІ – платформи, які самі «бачать» ризики в економіці за допомогою мобільних транзакцій та навіть поведінки споживачів в інтернеті. Наприклад, якщо зростає частота пошуків на зразок «*дешева їжа*», це може сигналізувати про зниження купівельної спроможності.

2. Інтеграція з онлайн-банкінгом (за згодою користувачів): автоматичне отримання знеособлених даних про споживання, транзакції, ціни – ідеальна база для аналізу інфляції, реального доходу, структури витрат.

3. Цифрова інклюзія регіонів: створення мобільних статистичних пунктів (статистика-буси), які приїжджають у громади, де немає інтернету, й допомагають мешканцям долучитися до національного опитування – особливо важливо в умовах війни. Реалізація таких ідей може зробити статистику не лише точною, а й корисною, залученою до життя країни, живою частиною її відновлення.

У ході дослідження встановлено, що повномасштабна війна спричинила глибокі структурні зміни в економіці України. Попри падіння ВВП, інфляцію, скорочення виробництва та складну ситуацію на ринку праці, економіка демонструє ознаки адаптації та поступового відновлення. Статистичні дані свідчать про збереження здатності держави до макроекономічного управління завдяки міжнародній підтримці та гнучкій монетарній політиці. Особливого значення набуває трансформація статистичної системи: використання цифрових технологій стало поштовхом до її модернізації. Так інновації як – big data, ІІІ, цифрова інклюзія – відкривають нові можливості для оперативного аналізу та ухвалення рішень.

Список використаних джерел

1. ZN.UA. Економічне падіння та відновлення України: основні цифри. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/ekonomichne-padinnja-ta-vidnovlennja-ukrajini.html> (дата звернення: 15.04.2025).
2. Центр економічної стратегії. Трекер економіки під час війни. URL: <https://war-economy.info/> (дата звернення: 16.04.2025).
3. Державна служба статистики України. Статистика в смартфоні. URL: <https://ukrstat.gov.ua/smart-stat> (дата звернення: 16.04.2025).